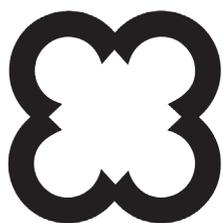

СРПСКА БАШТИНА

ИНСТИТУТ
ЗА СРПСКУ
КУЛТУРУ

Издавач
Институт за српску културу

За издавача
Доц. др Будимир Алексић

Уређивачки одбор
Доц. др Будимир Алексић, Никшић
Академик Зоран Лакић, Подгорица
Академик Проф. др Алексиос Панагопулос, Грчка
Проф. др ГенADIЈ Филипович Коваљов, Вороњeж, Русија
Проф. др Ашот Галстјан, Јереван, Јерменија
Доц. др Александр Николаевич Сквозников, Самара, Русија
Др Катина Димитрова, Велико Трново, Република Бугарска
Проф. др Љубомир Милутиновић, Бања Лука
Проф. др Александар Стаматовић, Источно Сарајево
Проф. др Драга Мاستиловић, Источно Сарајево
Проф. др Михаило Шћепановић, Београд
Проф. др Дејан Микавица, Нови Сад
Проф. др Горан Васин, Нови Сад
Проф. др Далибор Елезовић, Косовска Митровица
Проф. др Мирослав Додеровић, Никшић
Доц. др Дмитриј А. Шевченко, Ростов на Дону, Русија
Др Душан Игњатовић, Никшић
Др Миодраг Чизмовић, Никшић
Др Радисав Маројевић, Никшић
Др Васиљ Јововић, Никшић

Главни уредник
Др Никола Маројевић

Гостујући уредник
Др Александра Новицкаја, Ростов на Дону, Русија

Штампа
Арт–Графика, Никшић

Тираж
500

Адреса издавача
Булевар 13. јула 21/3, 81400 Никшић, Црна Гора

Часопис је индексиран у:

Штампање овог броја омогућила је Влада Републике Србије.

СРПСКА БАШТИНА

година VI, 1
Никшић
2021

Упутство ауторима

Рукописе (до 60 000 знакова) и приказе (до 12 000 знакова) треба слати у електронској форми (са коришћеним фонтовима) на CD-у на поштанску адресу: Институт за српску културу, Булевар 13. јула 21/3, 81400 Никшић, Црна Гора, или на e-mail: marojevicnikola@gmail.com. Комплетан рукопис садржи: пуно име и презиме аутора, пуни наслов рукописа, комплетан списак коришћене литературе, контакт адресе аутора, сажетак (до 150 ријечи) и 5–10 кључних ријечи на језику аутора и једном од свјетских језика.

Цитате који имају три и више редова треба издвојити у тексту увлачењем са лијеве маргине и за једну величину мањим словима. Наслови наведених књига и периодике треба да буду итализовани, а текстове из периодике и зборника треба означавати двоструким наводницима („“), осим у случају да се ради о наводу унутар навода (««).

При упућивању на литературу и при цитирању треба користити харвардски начин: упуте се налазе у самом тексту, у (облим) заградама, гдје треба навести презиме аутора, годину издања текста и број странице (годину и број странице треба раздвојити двотачком), а затим, у списку литературе навести све податке за библиографску јединицу.

Приложени рукописи не смију бити претходно објављивани у цјелини. Рукописе рецензирају два анонимна рецензента.

Instructions for the authors

Manuscripts (to 60 000 characters) and reviews (to 12 000 characters) should be sent in electronic form (together with the used fonts), on a CD, to the following mailing address: Institut za srpsku kulturu, Bulevar 13 jula 21/3, 81400 Niksic, Crna Gora, or by e-mail to marojevicnikola@gmail.com.

A complete manuscript should contain the author's full name, the full title of the manuscript, a complete list of references, the author's contact details, an abstract (up to 150 words) and 5-10 key words in the author's native language as well as in one of the world languages.

The quotations of or exceeding three lines should be separated from the rest of the text by pulling the left margin in and by a font one size smaller from the rest of the text. The titles of the cited books and periodicals should be italicised and the articles from the periodicals and collections should be placed under double quotations („“), unless in those cases in which there is a quotation within a quotation (««).

While referring to the literature and citing sources the authors should apply Harvard referencing style: referencing should be done in the text itself, inside the (round) brackets in which case one should quote the author's surname, publication year and page number (the year and the page number should not be separated by column). When composing a list of references one should quote all the details for each bibliographical unit.

The submitted manuscripts must not be previously published in full.

The manuscripts are read by two anonymous reviewers.

Садржај**Језик и књижевност**

РАДМИЛО МАРОЈЕВИЋ, Лингвистика и поетика Његошевих наслова. <i>Ноћ скупља вијека</i>	9-39
МИЛЕСА Д. СТЕФАНОВИЋ-БАНОВИЋ / МИКОЊА В. КНЕЖЕВИЋ, <i>Горички зборник</i> у контексту „византијског енциклопедизма“	40-60
СЛАЂАНА АЛЕКСИЋ, Проблем страдања деце у роману Достојевског <i>Браћа Карамазови</i>	61-74
РОСАНДА БАЈОВИЋ, Оригиналност „Кратког житија Светог Симеона Мироточивог“ у <i>Горичком зборнику</i> Никона Јерусалимца	75-117
ГОЛУБ М. ЈАШОВИЋ, Систем личних имена у роману <i>Невидбог</i> Риста Ратковића	118-133
ДУШАН Р. СТЕФАНОВИЋ, Грађа за будући <i>Ономасијикон</i> <i>Алексиначког Поморавља</i>	134-139

Историја и историографија

ДАЛИБОР ЕЛЕЗОВИЋ, Информација Мокрогорског карантина из 1838. године о нападу Црногораца и Херцеговаца на Клобук	143-149
ВЕЛИБОР ЦОМИЋ, Самодетронизација краља Николе 1916. и Велика народна скупштина српског народа у Црној Гори од 1918. године..	150-164
ЉУБОМИР ПОПОВИЋ, Посјете на вишем нивоу између Српске и Руске православне цркве у другој половини 50-их година 20. вијека у контексту југословенско-совјетских односа	165-194
НЕМАЊА АНЂЕЛКОВИЋ, Реформе образовања и национални идентитет у српском друштву	195-209
СМИЉА ВЛАОВИЋ, Манастир Светог Апостола Марка у Подгорици ..	210-222
АПОЛЛОН МИЩЕНКО, Церковне реформи Петра Великог	223-234
ИВАН МИЈАНОВИЋ, Кретање српског становништва у Црној Гори у периоду 1948-2011.	235-247

Политикологија, економија

МАРИЈА МИТИНА, Влияние глобализации на мировую культуру	251-261
НУРЗИ ФАРИДОН, Влияние войны на глобализацию	262-268

Прикази

ЖАРКО ЛЕКОВИЋ, Вриједна књига о Црној Гори и Црногорцима	271-275
ЖАРКО ЛЕКОВИЋ, Значајно и занимљиво историографско дјело	276-281
ДРАГАН ЈАКОВЉЕВИЋ, Искушења односа Цркве и државе у секуларном контексту	282-287

МИРОСЛАВ ДОДЕРОВИЋ, Једна добродошла научна студија	288–291
БУДИМИР АЛЕКСИЋ, Научно дјело велике вриједности	292–294
МИРОСЛАВ МИЛОШЕВИЋ, Нова књига Јурија Аншакова	295–297

In memoriam

ДРАГОМИР М. КИЋОВИЋ / ЗОРАН ВУЛЕВИЋ, In memoriam: Др Милорад К. Бакић (1947-2020)	301–305
--	---------

Архива

ДРАГАН ЈАКОВЉЕВИЋ, Обнављање Ловћенске капеле као императив помирења	309–310
СТАВОВИ ЈУГОСЛОВЕНСКИХ ИНТЕЛЕКТУАЛАЦА И УМЈЕТНИКА ПОВОДОМ рушења Ловћенске капеле и наметнутог подизања Маузолеја	312–334

Нова књига Јурија Аншакова

**Др Мирослав
Милошевић**

Универзитет у Приштини
са привременим
седиштем у Косовској
Митровици,
Филозофски факултет

Аншаков Юурий, Черногория - «горное соколиное гнездо» свободы на Балканах. Жизнь общества, становление государства, освободительная борьба, внешняя политика (1711-1860 гг.). (Москва: Институт славяноведения, 2019). 512 стр.

Из штампе је изашла вредна књига из историје Црне Горе од почетка 18. века до 1860. године, аутора Јурија Аншакова. Аншаков је један од водећих познавалаца нововековне историје Црне Горе и до сада је објавио више запажених књига из области Руско – балканских односа 17–20. век. Посебан фокус у истраживањима Јурија Аншакова је остала Црна Гора коју у наслову књиге назива „горским соколовима гнездом слободе на Балкану“ у 18. и 19. веку. Монографија представља широку панораму историјске прошлости Црне Горе, словенске земље на Балкану током 18. – прве половине 19. века. Аутор испитује унутрашњи политички живот црногорског друштва, специфичности државног система Црне Горе, његов међународни положај. Посебна пажња посвећена је херојској ослободилачкој борби Црногораца, опеваној у народном епу, улози Црне Горе у национално-ослободилачком покрету на Балкану. Књига, уз разматрање кључних заплета црногорско-венедијанског, црногорско-аустријског и црногорско-француског односа, свеобухватно истиче вишестране руско-црногорске односе, бележи њихову сложеност и контрадикторности у одређеним фазама формирања руско-црногорских односа, анализира обрасце и одлике политике руске владе у вези са Црном Гором у складу са општом политиком Русије на Балкану.

Царска Русија је несумњиво одиграла значајну улогу у конституисању црногорске државности током XVIII и XIX века. Први контакти два братска словенска народа остварени у доба Прутског рата 1711–1712, означили су почетак дуготрајне и плодноне сарадње Русије и Црне Горе. Ова брдско-планинска земља или како је аутор ове књиге назива „планинско соколово гнездо слободе на Балкану“ била је трн у оку Османском царству и њиховим пашама у суседној Херцеговини и Северној Албанији. Аутор хронолошки обухвата период историје Црне Горе од почетка XVIII до последњих дана и атентата књаза Данила I Петровића 1860. године. Монографија Јурија Петровића Аншакова Черногория – „Горное соколи-

ное гнездо“ слободы на Балканах, писана је на основу извора српске и црногорске провинцијенције, као и на основу објављене и необјављене грађе руског порекла. Посебно место заузимају новински чланци, извештаји дипломата и мемоари руских држављана који су посећивали Црну Гору и њена Брда.

У уводном делу аутор се осврнуо на коришћену литературу и грађу приликом израде овог дела. Неизоставно је напоменути необјављену грађу руског државног архива Министарства спољних послова, Института за историју руске академије науке, Руског државног историјског архива из Санкт-Петербурга и др. У изради монографије аутор је уврстио и документа из архива Народног музеја Црне Горе. Према речима Аншакова, Русија је била једина држава у свету која је *de facto* признавала суверенитет Црне Горе, помажући истовремено њеном економском и друштвеном развоју. Црногорци су заузврат, заједно са Русима, учествовали у скоро свим походима против Османског царства. Аутор је хронолошки и тематски поделио дело на седам поглавља. Прво поглавље посвећено је друштвено-економском развоју Црне Горе. Карактеристично за овај период јесу међуплеменски односи који су били све не само срдачни. Због недовољне количине обрадиве земље, услед проблема са водоснабдевањем, неравномерне расподеле имања, долазило је до многих повода за свађе и до убистава. Резултат тих немира била је крвна освета. Стварањем и учвршћивањем органа државне власти, омогућило би се решавање ових проблема, али недостатак финансијских средстава за плате судија, чиновника и осталих државних службеника, сиромашна земља као што је била Црна Гора, није могла да то обезбеди. Тога су били свесни и њени владари из породице Петровић. Једини извори прихода били су порези које је аустријска власт плаћала Цетињској митрополији за манастире који су били ван њене територије али под њеном јурисдикцијом. Аутор је представио напоре владике Петра I у подизању економске моћи земље, тако што је из Русије поред новчане помоћи, донео и кромпир, важну намирницу у борби против глади. Истакао је значај ископавања артешких бунара, као паметну инвестицију владике Петра II Петровића Његоша. На самом крају поглавља, аутор се надовезао на развој трговине и саобраћајница у доба првог световног владара Црне Горе, књаза Данила.

Почетком XVIII века наступила је нова етапа борби Црногораца против Османског царства. Аутор је тим догађајима посветио друго и треће поглавље, описујући битке на Мартинићима и Крусима 1796. године. Оно што је важно за овај период јесте успостављање првих присних односа између Русије и Црне Горе и путовање владике Василија Петровића. Међутим, те односе закомпликоваће руски гроф и официр Марко Ивелић, пореклом Србин из Боке. Након његове неуспеле мисије да подигне устанак против Турака, он се 1803. године поново вратио у Црну Гору са још деликатнијим задатком, да владиком Петра I склони с власти. Оно што чини ову монографију вредном, сведочи чињеница да је аутор у вези Ивелићеве мисије, користио необјављене изворе похрањене у одељењу за рукописе Руске националне библиотеке у Санкт-Петербургу. Његова мисија није успела да спречи Цр-

ногорце да заједно са Русима ратују од 1806. до 1830. године, чија садржина обухвата четврто поглавље. Такође, ту су представљене последње године владавине Петра I и његови дипломатски напори да руска влада пошаље дуго очекивану новчану и материјалну помоћ у борби против опаког и учесталог непријатеља – глади. Иако је та помоћ поприлично каснила, аутор образлаже да је разлог за то лежао у другачијим спољнополитичким интересима Русије на које се обавезала после Бечког конгреса. Након смрти Петра I, његов млади наследник Петар II Петровић Његош, суочавао се са нејединством црногорских главара и бескрупулозношћу руских емисара Ивана Вукотића и Матеје Вучићевића. Како аутор наводи у петом поглављу, основни задатак нове власти је био да се супротстави анархији и самовољи међу Црногорцима, као и да се осујети међуплеменско крвопролиће. Путовања и боравак у Русији, омогућили су Његошу да консолидује унутрашње прилике у земљи. У то су му поред материјалне и финансијске помоћи руске владе, несумњиво помогли и жандармеријски потпуковник Ј. Н. Озерецковски, Ј. П. Коваљевски и А. В. Чевкин.

Своју монографију Јуриј Петровић Аншаков завршава поглављем „Проглашење Црне Горе Кнежевином и ослободилачки рат Црногорског народа за време и после Кримског рата“. На самом почетку даје кратак осврт на последње Његошеве дане, наводећи да је смрт црногорског владике одјекнула у скоро свим европским земљама. Аутор се убрзо надовезује на унутрашњу борбу црногорских главара око Његошевог наследника и на улогу Русије по том питању. Акцент је стављен на руско-црногорске односе за време Кримског рата. Несумњиво је да ова монографија представља важан извор у изучавању историје Црне Горе у XVIII и XIX веку. О томе сведочи разноврсна и обимна литература коју је аутор користио. Тематски добро структурирана, хронолошки и адекватно именована поглавља, помажу читаоцу и истраживачу да јасније сагледа одређене историјске догађаје. Иако је дело новијег датума, права штета би била ако се у скорије време не приреди издање на српском језику. Свакако да језик не сме да буде препрека, с тога препоручујемо ову књигу како љубитељима историје Црне Горе, тако и широј читалачкој публици.